

NIL 2

Pod touto tajemnou zkratkou postupně zveřejňuje Ústav pro hospodářskou úpravu lesů v Brandýse nad Labem výsledky druhé etapy **Národní inventarizace lesů (NIL)**, jejíž údaje vzbuzují naděje, vyvolávají spekulace a otevírají otázky další. Pro zpracovatele dříví je zásadní, zda se výše a struktura dodávek surového dříví změní oproti dosud zveřejněným předpokladům.

Autor: Prof. Ing. Vladimír Simanov, CSc.
Kontakt: simanov@email.cz
Foto: archiv DM, Graf: autor

Odkud pocházejí údaje o lesích?

V současnosti pocházejí údaje o lesích ze tří zdrojů: Zelených zpráv Ministerstva zemědělství, Národních inventarizací lesů Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů a Inventarizaci krajiny CzechTerra, Ústavu pro výzkum lesních ekosystémů, s.r.o., Jilové u Prahy (IFER). Údaje Zelených zpráv vycházejí ze souhrnného lesního hospodářského plánu, což jsou zjednodušeně řečeno sečtené všechny lesní hospodářské plány z území ČR, a protože se stát při transformaci lesního hospodářství vzdal monopolu na zařízení lesů, nejsou tyto údaje přesné. Inventarizace lesů i krajiny zjišťují data na síti bodů a údaje na výměru státu dopočítávají, proto se jejich výsledky označují jako statistický odhad. Srovnávat údaje z uvedených zdrojů vlastně ani nelze,

protože Zelené zprávy považují za les jen pozemky určené k plnění funkcí lesa (PUPFL), zatímco inventarizace zjišťují výměru všech lesů. Protože se definice lesa v po sobě jdoucích inventarizacích změnila, je obtížné srovnávat i výsledky inventarizací navzájem. Zelené zprávy jsou každoroční, NIL 1 proběhla v letech 2001–04, NIL 2 v letech 2010–15, první cyklus CzechTerra v letech 2008/2009 a 2. cyklus v letech 2014/2015.

Výměra lesů

Srovnání výměr ploch se stromovou vegetací (inventarizace zahrnují nejen les jako takový, ale i remízky, větrolamy, břehové porosty a vegetační pásy) je optimistické a potvrzuje, že mimo lesy existuje významná výměra ploch se stromy, které mohou být (za určitých legislativních podmínek) zdrojem dříví. Tento zdroj ale má

jiné dřeviny a jinou kvalitu dříví než lesy. Je též pravděpodobné, že část rozdílu mezi Zelenou zprávou a inventarizacemi bude v nesouladu mezi kulturou evidovanou v katastru nemovitostí a skutečností.

Zásoby dříví

Vzhledem k tomu, že Zelené zprávy uvádějí dlouhodobou stagnaci zásob dříví v lesích, je údaj o výši zásob dříví obou inventarizací optimistický. Protože je větší část rozdílu zásob v porostech mimo les, bude pro zpracovatele dříví rozhodující druhová skladba zásoby.

Druhová skladba

Vývoj druhové skladby lesů je z pohledu zpracovatelů dříví neakceptovatelný. Dlouhodobá spotřeba listnaté kulatiny je v ČR 5,2 % spotřeby kulatiny jehličnaté, spotřeba listnaté vlákniny je 13,9 % vlákniny jehličnaté a spotřeba listnatého řeziva (včetně mimoevropských dřevin) činí 16,8 % řeziva jehličnatého. Od roku 1950 byla (podle Zelené zprávy) výměra smrkových porostů snížena o 9,3 % a borových o 4,7 % při nárůstu zastoupení dubu a buku o 3,5 % a ostatních listnáčů o 4,0 %. Výsledky inventarizace Czech Terra 2015 jsou ale ještě nepříznivější. Proti Zelené zprávě je zastoupení smrku nižší o 8,1 % a borovice o 6,7 % při vyšším zastoupení listnatých dřevin o 14,4 %, přičemž jen z části se zvýšilo zastoupení žádaných dřevin (javory, jasan, olše), ale především se zvýšil podíl dřevin komerčně opomíjených. Nahradit

Tabulka 1: Výměra lesů v ČR v roce 2014

Rok	Zdroj	Výměra	Rozdíl	
		ha	ha	%
2014	Zelená zpráva	2 666 376	0	0
2015	NIL 2	2 904 200	+ 237 824	+ 8,9
2015	Inventarizace krajiny CzechTerra	2 806 652	+ 140 276	+ 5,3

Tabulka 2: Zásoby dříví v ČR v roce 2014

Rok	Zdroj	Zásoba celková	Rozdíl		Zásoba na 1 ha	Rozdíl	
		v mil. m ³	v mil. m ³	v %	m ³	v m ³	v %
2014	Zelená zpráva	689,0	0	0	258,4	0	0
2015	NIL 2	888,7	+199,7	+29,0	317,4	+59,0	+22,8
2015	CzechTerra 2015	917,0	+228,0	+33,1	329,0	+70,6	+27,3

	Smrk	Jedle	Borovice	Modřín	Ostatní jehličnaté	Dub	Buk	Bříza	Ostatní listnaté	Jehličnaté	Listnaté
1950	60,0	2,9	21,2	1,5	0,2	3,6	4,5	?	4,4	85,8	12,5
Zelená zpráva 2014	50,7	1,1	16,5	3,9	0,3	7,1	8,0	2,8	8,4	72,5	26,3
Rozdíl 2014 minus 1950	-9,3	-1,8	-4,7	+2,4	+0,1	+3,5	+3,5	+0,2	+4,0	-13,3	+13,8
NIL 2	zatím nezveřejněno										
Czech Terra 2015	42,6	1,3	9,8	4,2	1,1	7,8	9,1	4,9	18,9	59,0	40,7
Czech Terra 2015 minus Zelená zpráva	-8,1	+0,2	-6,7	+0,3	+0,8	+0,7	+1,1	+2,1	+10,5	-13,5	+14,4

Tabulka 3: Vývoj druhové skladby a její srovnání k roku 2014 podle různých zdrojů

Habr	Javory	Jasan	Jilm	Lípy	Jeřáb	Topoly	Vrby	Olše	Ostatní	Ostatní listnaté
Plošné zastoupení v %										
2,8	3,6	2,5	0,3	2,2	1,7	1,2	1,0	1,4	2,2	18,9

Tabulka 4: Podrobnější členění ostatních listnatých dřevin podle Czech Terra 2015

dodávky dříví jehličnatého dodávkami dříví listnatého nelze, proto lze konstatovat, že se druhová skladba lesů stala pro zpracovatele dřeva krajně nepříznivou a inventarizace Czech Terra signalizuje, že nedostatek smrkového dříví bude výraznější, než se podle Zelených zpráv dosud předpokládá.

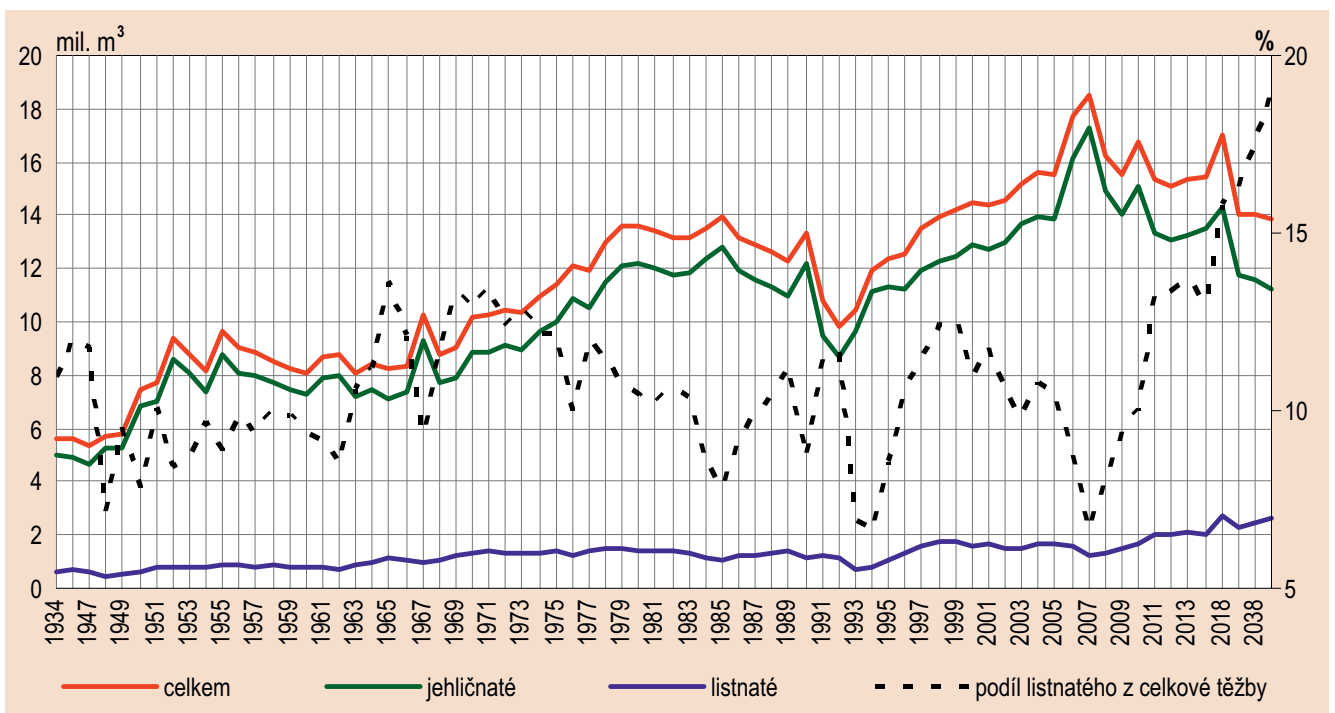
Dá se očekávat zvýšení těžeb?

Na základě údajů souhrnného lesního hospodářského plánu se předpokládá, že v následujících třiceti letech klesnou

těžby pod 14 mil. m³, což je snížení o 1,7 mil. m³ oproti současnosti, ale těžby jehličnaté klesnou o 2,1 mil. m³, zatímco těžby listnaté vzrostou o 0,6 mil. m³. Inventarizací NIL 2 byly zjištěny zásoby dříví o 29 % vyšší než podle souhrnného lesního hospodářského plánu, což by ryze teoreticky mohlo zvýšení těžeb umožnit. Ale bylo také zjištěno, že v letech 2005–15 byla průměrná těžba z 1 ha 7,29 m³ (6,23 m³ dříví jehličnatého + 1,05 m³ listnatého), zatímco vykázaná těžba byla 6,06 m³, což je rozdíl 1,23 m³ na 1 ha, jinak řečeno,

bylo vytěženo o 20,3 % dříví více, než bylo podle výkaznictví dodáno. Z celkové těžby 161,383 mil. m³ za 10 let je to neuvěřitelných 32,761 mil. m³, což je více než dvojnásobek průměrné roční těžby. Toto zjištění může vyvolat konspirační teorii „kolik dříví se vytunelovalo“, ale skutečnost je prostší (což ovšem neznamená, že se žádné neevidované dříví z lesů neodvezlo). Příčinou může být způsob vykazování těžby, protože „statistická těžba“ se přepočítává na výměru lesů podle údajů vybraných respondentů. Výkaznictví se tak blíží „statistické

Graf 1: Těžby dříví v ČR – skutečnost a předpoklad podle údajů Zelených zpráv

přejímce“, která má ze své podstaty nepřesnosti. Největší rozdíl je ale působen metodikou, podle které se vykázaná výše těžby dříví rovná dodávkám, což má původ z doby před transformací, kdy byly způsoby měření dříví u výrobce a odběratele stejné a obě strany se dělily o manipulační ztráty zaokrouhlováním tloušťek dříví nahoru a dolů. V současné době je nastaven systém, ve kterém jdou všechny objemové rozdíly k tíži dodavatele (nadměrky, zaokrouhlování tloušťek na celé centimetry dolů) a za přesné se berou hodnoty zjištěné u odběratele na měřicích rámech a přejímkou rovného dříví metodou atro či lutro. Oproti přejímce dříví v lese s měřením délek pásmem a tloušťek průměrkou tak dochází ke značným rozdílům v evidovaném objemu dříví. Tyto rozdíly jsou administrativní či fiktivní, protože samo dříví se nijak nemění.

Mimo těchto administrativních rozdílů dochází v průběhu výroby surového dříví od kácení až po dodávku ke skutečným ztrátám objemu dříví (odřené, zlomené a zapomenuté kusy). Tyto ztráty byly běžné i v předchozím systému, ale protože tehdy byly možnosti zcizení dříví velmi omezené, odepisovaly se při inventurách dříví tyto rozdíly vcelku bez problémů do ztrát.

Praktická zkušenost lesnických hospodářských subjektů je taková, že po přejímce dříví lesnickými metodami není při změření dříví na měřicím rámu pilnice dosaženo shodného výsledku, ale je to o 5–10 % méně. Za tyto rozdíly „může“ Huberův vzorec, krácení surových kmenů, rozdílná sbíhavost kmenů, ztráty z odkorňování, vysychání, přetřídění rovného dříví s použitím jiného převodního čísla, nadměrky, zaokrouhlení

tloušťek na celé centimetry dolů a ztráty příčným řezem. Pokud by se na jediné dodávce „sešly“ všechny tyto nepříznivé faktory, mohl by ryze teoreticky podíl fiktivních objemových ztrát překročit i 20 %.

Z tohoto odbočení do teorie měření dříví vyplývá, že rozdíl mezi zjištěními NIL 2 a výkaznictvím nemusí nutně odhalovat „velký tunel“, ale dokumentuje, že na určitou výši dodávek dříví musí být vytěženo „o dost“ dříví více. Jinak řečeno lze z této vysvětlivky usoudit, že výše těžeb se sice proti předpokladu zvýší, ale dodávky dříví nikoliv, protože se bude muset administrativně řešit objemový rozdíl mezi vytženým a dodaným dřívím.

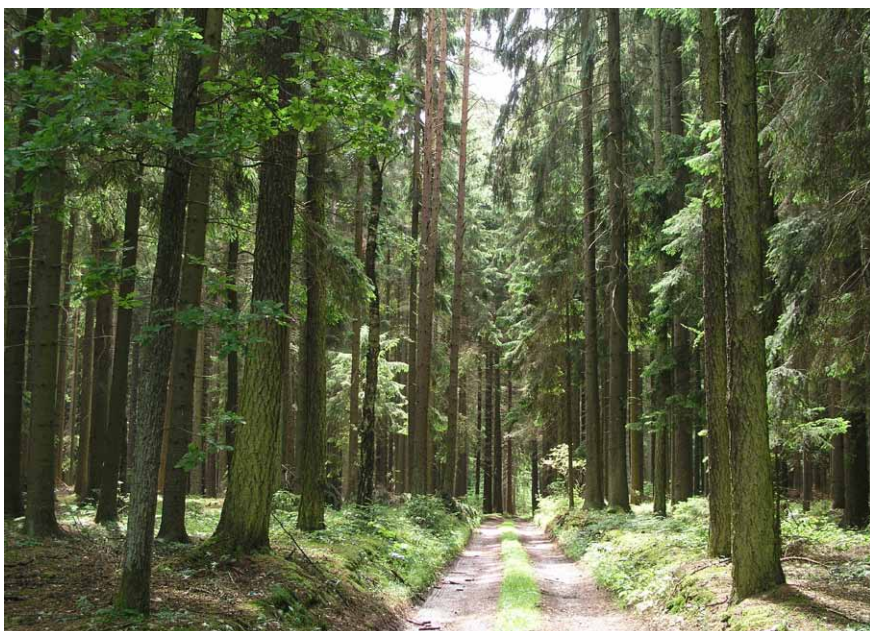
Co se ještě zjistilo?

Snížení těžeb a podílu jehličnatého dříví je provázáno zhoršováním kvality dříví (hniloba, velké suky, nepravé jádro) a vyšším podílem kalamitních těžeb, jako důsledků stárnutí porostů. Zastoupení mladých mýtních porostů je podnormální a největší objemové přírůsty jsou v nejmladších porostech, tj. v tenkém dříví.

Quo vadis, lesnictví?

Inventarizace lesů NIL 2 poskytla jiný pohled na lesy v ČR než Zelené zprávy, a ten je natolik nový, že si určitě vynutí podrobnější hodnocení výsledků na úrovni resortu, možná i vlády a rozhodně by měl vyvolat změny ve výkaznictví a státní lesnické politice. Pro zpracovatele dříví ale výsledky NIL 2 neznamenaí žádné výrazné zlepšení. Mýtní těžby je možné umístit převážně jen do přestárých porostů s horší kvalitou dříví; mýtní těžby v mladších mýtních porostech bude nutné odložit, aby objem mýtních těžeb v následujících letech skokem neklesl; zdánlivě příznivý vývoj zásob bude muset doznat určité korekce při řešení disproporce mezi těžbami a dodávkami; naděje na udržení výše dodávek smrkové kulatiny není reálná; a těžby se pravděpodobně výrazně nezvýší, a když, tak jen v sortimentech a dřevinách, které skončí jako energetické dříví.

Všechny tyto problémy umí hospodářská úprava lesů řešit, či alespoň zmírnit, ale muselo by to být předmětem státní lesnické politiky, což není. Proto znovu důrazně apelují na zpracovatele dříví a Ministerstvo průmyslu a obchodu, aby si vynutili vstup do diskuse, která by zvrátila dosavadní politiku Ministerstva zemědělství – potlačování produkční funkce lesů. ■

VYBERTE SI SVOU OBLÍBENOU TLOUŠŤKU! LAIDEKER

Nábytkové hrany přesně dle Vašich požadavků

Nábytkové hrany vyrobené ABS technologií
– dokonale přizpůsobené k laminovaným deskám.
Kolekce **LAIDEKER** špičkové ABS hrany za skvělé ceny
od výrobce **schilsner**® Industry Group.

Více informací na www.hranyabs.cz

dub rijeka světlý S 3166 MX

bodega S 3161 WG

jasan verona tmavý S 3159 WG

tel.: +420 724 652 498
info@hranyabs.cz
www.hranyabs.cz

Dřevomateriál s.r.o. - výhradní prodejce pro ČR

Dřevomateriál s.r.o.
Orlická kasárna 738
564 01 Žamberk

DŘEVO
materiál
www.drevomaterial.cz